MAX KYZER

De Ryke Bedelaar

DEJONG 472

1. DE RYKE BEDELAAR.

2. MOORD.

3. ROUTINE.

4. HET BEELD.

6. ARCHIEF.

7. KAMERAAD.

8. INVITATIE.

9. CLOWN BUST.

10. AAN DE GRENS.

11. EXTASE.

12. DE ware ZIN.

13. BAROKKE FLITSEN.

14. DE BANK.

16. HERINNERING AAN SPINOZA.

18. GENADE.

19. ACHTERGROND.

20. EERSTE DROOM.

LEIDEN

De Ryke Bedelaar

Te schunnig ging hy om den burgerman te tarten,
en vloeide samen met het vunzige gemeen,
eens won hy trotsche adellyke harten,
toen nog de wereld hem betooverd scheen.

onder satynen dekens amoureus geslapen,
verfynde geuren sloopend penetrant,
als man bleef hy de vriend van wufte knapen,
en vrouwenleugens hebben hem ontmand.

zeer laat ontdekte hy het lied der verre kimme,
toen hy berooid langs strand en haven liep,
de vrouwen en de knapen werden schimmen,
wyl 't moede hart een nieuwe wereld schiep.

te ryk werd hy in zyn benarde leven,
vermoeid, vervuild; van wit geluk geschreid,
ze hebben hem hun drogo brood gegevon,
zeer stil hield hy zyn zeeg'nend woord bereid.

werd hy heel lang gleden zwaar bedrogen ?
de sterren bleven rustig in haar baan,
en ziet, de nevels vielen van zyn oogen,
een ryker mensch herrees by aardsch vergaan.

zyn lyf werd zwakker dan de prille planten :
sierlyk netwerk in 't jonge zomerlicht.
over beed'laar, stromp'lend op der keien kanten,
hield God zyn schoon, verdoken wys gericht.

hy kon niet spreken meer en niet meer drinken,
niet eten meer of slapen in het woud,
hy zag alleen nog maar de sterren blinken,
en voor den ochtend was zyn lichaam koud.

dienzelfden nacht is boven donk're zee verschenen
een kleine ster: het schynsel van zyn ziel,
toen scheen de liefde van de aard' verdwenen -
tot God opnieuw dezelfde daad geviel.

Moord

In doornenkrans van loom gebaar,
met straat van steen verfynd gestraft,
door menschenhonden aangeblaft,
word'k in dien tel myn leed gewaar.

er is geen schaûw voor zieners oog,
die mild en goed een wyle dekt
wat alle haat heeft opgewekt,
en die vernedert en bedroog.

vergaan zal ik waar ik zal gaan,
in halve boog myn hand gestrekt,
heb ik de regenboog ontdekt;
een satyr keuvelt op de maan.

en frisch geweend en moe gespeeld,
het lyf tot schorpioen misbruikt,
door spelden in de huid gefnuikt,
vlak voor myn dood nog bar verveeld,

ga ik nu met myn lippen zacht,
maar vol venyn myn hart vervuld,
- de drankflesch die bleef ongevuld -
de messen scherpen in den nacht.

proef van het bloed het by-aroom
dat als een blonde, wufte vrouw,
- haar ééne hand een drakenklauw -
bespot den dadeloozen droom.

ter halve reê heb ik gewacht,
toen kwam de afstand: zy en ik,
en op hetzelfde oogenblik
heb ik gekauwd den taaien nacht.

in wierookkrans van sluik gebaar,
met honger in myn rug verminkt,
het mes haar weeke buik in zinkt -
alleen myn wimper maakt misbaar.

Routine

De dag licht, maar ik ben zwart,
en contrasteer reeds met de zomerruiten;
is 't een uur, een eeuw gelêe dat dit hart
te klein was om die liefde te omsluiten ?

bruidegoms heb ik gezien en vele bruiden,
ze waren te lang gerekt.
door hun zwaanhalzen gorgelden geluiden,
verweerd, benauwd als by een die verrekt.

zeer smal liepen hun lyven uit naar d'einder,
bleek als hun gelaat de wolken.
tot pulver zyn zy verstuifd op 't einde.
alleen bleef ik voor een nachtzee die kolkte.

de nacht zwart, myn kern hel;
ster ben ik in de doove ruimte.
nu ik weer gewas ben, weet ik het wel:
te klaar was ik voor hun liefdeloos schuim.

nette menschen heb ik gezien en narren,
het graan bleef goud, myn navel pittoresk,
'k zal liefde niet meer met gevoel verwarren,
de netten zyn niet goed en de dwazen niet best.

Het Beeld

Het beeld gestroopt, het beeld volmaakt gefilterd,
vloeiend scherp alsof valsche liefde zich ontplooit
en door een willig lichaam schynvermooid -
het spiernaakt beeld zoo als een kat gevild,

dat wil ik nu bezingen als een levend wezen
en voor my uit zien helder, trilloos vast,
compleet van inhoud en compleet van bast,
in barre schoonheid staat de liefde aangewezen.

het werd een worm, een kronklend donker dier,
dat dun spiraal nachtstreept een vrouwenhand,
met gezelschap krioelend aan den waterkant,
den grond betoovert zooals paddestoel en wier.

het werd een pad met rug van maneschyven,
mahoniedeksel weerkaatst zon en maan,
waar komt dat miniatuurtje tooh vandaan ?
't is neerslag van Mars: mensch- en dierenlyven.

het werd een egel en een paardebloem:
een hofnar, puntig en verschraalde koningin,
een spitse wysgeer, leelyk verhaal zonder zin,
gezond verstand, held zonder zwaard en roem.

het werd een roos, een vol bourgogneding,
by zachte geuren schreide Satan luid,
en minnaressen tokkelen de luit -
de liefdedaad zonder herinnering.

het werd een orchidee, het godlyk souvenir,
waar droomen tot één droom tezamendroomen,
de minnaar wacht, de liefste is gekomen -
grys minnaressenhaar met jeugdig zwier.

het werd een olifant die grauw in 't lichtgeklater,
zyn voorpoot ophief boven witte zwanen,
de wereld duisterde, smetlooze vanen
der lelies stierven in het troebele water.

het werd een sprinkhaan, kostlyk groene grap,
tot aan den einder dreunt de schaterlach,
de nacht ontroont den schoon begonnen dag,
een parasiet drinkt uit des springclowns nap.

het werd een cocosnoot, een yl en goed besluit
van Hem die richt het wezen van de wezens
en na een halve menschenbladzy lezens,
vond hy de nuttigste der vruchten uit.

het werd de mensch, grillig gestroomlynd onder schedel
waaruit de waarheid luid wordt als een saxophone,
de leugen luider en een huislyftelefoon
gaat stroomlynwaarts naar d'aard en boven stergewemel.

het werd een ster, een vloeiend groen heelal
waar goden menschen, menschen goden zyn,
en in der zielen wyde kristallyn,
trilde de liefde van het eeuwig Al.

het werd de zon, een majestueuze vrouw,
wier warmte al het doode levend maakt,
zelfs Satan door 't wonder van dit licht aangeraakt,
verkeert tot vreugd de monotone rouw.

het werd de maan, een zilver vergezicht:
bleeke amoureuse, glimlachend met de luit;
hemel en aard' verbindt een diaphaan geluid -
uit de Harmonie der sferen licht Gods aangezicht.

Archief

Ik zit in myn kluis alleen
by oude boeken, grauwe folianten,
nu het licht van weleer verdween,
voel ik my goed tusschen hooge, koude wanden.

eens - na veel eeuwen - zal ook dit grys steen
verweerd zyn en verbrokkeld als myn dwaas bestaan,
alleen die van liefde zot is en haar derft
zal deze klacht verstaan.

maquettes, oude plasticken en veel stof,
myn borst draagt van den oorlog het zeer,
maar in myn versleten rug
vallen zielen, die my verlieten, neer.

dooden heb 'k weggebracht, aan lyksponden gezeten,
een kleine vrouw liefgehad die steeds weer verdwynt,
de wind van de kerkhoven tempert de glans
die door 't gothisch raam naar binnen schynt.

broederlyk is het stof aan myn hand blyven kleven,
God glimlacht iedre nietigheid tot waarde;
laat het nog stiller worden in myn eenzaam leven
tusschen het stof van deze foliantengaarde.

Kameraad

Myn hond heb ik een vetten kluif gegeven,
uit dankbaarheid heeft hy myn hand gelekt,
ging 't altyd zoo eenvoudig in het leven,
veel schyn verdween die nu wordt opgewekt.

gaan wy de leugen uit de waarheid zeeven,
dan is de goede trouw voorgoed genekt,
de meeste mensohen die hun afval geven,
hebben die daad met holle leus doorspekt,

wy danken voor den kluif uit angst en vreeze,
en zien verlangend naar een einder uit,
waar deze wereld eind'lyk zal genezen
van schyn en boosheid en van hol geluid.
wie in het wezen van den mensch kan lezen,
ziet dankbaar naar den natten hondensnuit.

Invitatie

Met mannen en met heeren slaapt zy samen
en weet niet meer van Max en van zyn pyn,
gemarteld zit ik voor myn blinde ramen -
dat dit, wyl zielen leven, toch kan zyn.

en hoeveel maal ging ik het plan beramen
te storten haar in 't wrekende ravyn -
maar altyd zyn wy weer als vroeger samen
en altyd weer doorzingt my dit refrein :

ik heb je lief en zal je handen vatten,
zoolang de aarde draait, het onweer loeit,
zoolang het zonlicht schynt, myn drift nog gloeit;
totdat de dood dit alles zal bevatten.
kom op myn graf met mannen en met heeren ?
je hoeft je voor een lyk niet te geneeren.

Clown Busla

Den avond tilt hy in een net van sterren,
zyn wit gezicht is maanvol muzikaal,
zeven ganzen verstaan zyn clownetaal :
"rechts um, links um ", ziet het publiek van verre.

maar hy kent ook de soeple voetentaal,
staand op zyn kop, zyn oogen opensperren
- de voetenhanden jongleeren met de sterren -
naar de nok van d'oneindig hooge zaal.

na afloop drinkt hy ver zyn eenzaam glas,
altyd denkend aan het geluk dat was,
want met zyn ganzen kan hy nu niet praten.

en altyd hoort hy voor haar schrille lach,
toen zy en Mantelli op zyn onheilsdag
gemoedlyk naakt by elkander zaten.

Aan de Grens

Een blanke cocktail is de prille lucht,
een blauwe vlam gaat door myn wimpers beven,
een haan maakt zyn nerveus gerucht -
wat moet ik doen met myn verminkte leven ?

niet ondergaan wil ik in klacht of zucht,
weer zal ik zoeken in de lichtste dreven,
vertrouwd ben ik met Hem in 't kleinst gehucht;
wie niets ontvangt, verdubbele zyn geven.

dat ik niet werken kan en ziek moet zyn,
is wel heel zwaar, heel zwaar om aan te wennen,
toch schryf ik nog myn woord van God en pyn,

van vrouw en vriend die my niet willen kennen
en als, vergeef, wat monotoon refrein,
van kinderen die myn bestaan ontkennen.

Extase

Uit de vlammen vandaan staart een pauw,
penduul op den schoorsteen tikt lyzig,
welkend schoon, zacht geurend en ryzig,
ontluikt uit het fluweelblauw een vrouw.

een toren valt, smalle mannen gaan,
het rottend water wordt goud,
vonken springen uit het nuchtere hout,
in het grachtglas wiegelt de maan.

in haar streelende kus trok voorby :
heupwieging in blauw zy gewaad,
de welving der borsten vergaat

in de wydheid ontroerend en yl.
het donkert, ik zonk neer op myn bed,
de spiegel kaatst een flets silhouet.

De Ware Zin

Dat is het wachten om niet,
dat in damp van den avond geschiedt:
op de maan knaagt een rat aan den rand,
een parel die pervers maakt myn hand.

de hond werd groen en zyn staart
heeft het frivool geheimnis bewaard;
dat de man vergeefs bemint,
is zotsklap en gril voor het kind.

die denkt: dood is vol en zwart,
heeft een klep teveel aan zyn hart;
de dood is geurig en licht,
met champagnekleurig gezicht.

een vogel wiegt op zyn tak.
eenzaamheid vlekt vaalbruin een vlak.
gy moogt den poëet niet verstaan,
liever wil hy in waanzin vergaan!

wat gy spreekt tot uw eenderen buur,
waait langs het tangoblauw vuur,
beter in kleurlooze asch vergaan,
dan verminkt by een regenboog staan.

de dampkring werd wereldsche lucht
en God slaakt een mensch'lyken zucht,
toen schoven d'eeuwige wetten voorby,
geldig hier en daar, voor u en voor my.

twee visschen, een laars en een man,
een kind en een vrouw en een kan,
zonder grens, zonder vorm de ziel,
toen een ster uit de hemel viel,

Barokke Flitsen

Het werd my verder niet verklaard,
maar wat ik op dien middag zag,
by 't klaren van een kinderlach,
heb ik een leven lang bewaard :

een duivel by een zonnebloem,
een vlieg in 't spinnerag
en wat alleen een droom vermag,
ontluikte om de groote bloem.

hy nam den vlieg en at haar op
en boog zich voor de bloem in 't gras,
teeder of hy haar broeder was -
en dieper zonk zyn satanskop.

nu weet ik wat ik heb gezien,
daar al visioen is hevig waar
in zyn verdwenen hier en daar;
God komt als de atomen vlien.

die arme duivel dat ben ik,
de gouden bloem, haar heerlyk lyf,
het vliegdiner myn dag-bedryf:
de bitt're pillen die ik slik.

toen werd de wereld opgerold
in een zeer lang en kil geluid,
het licht dat stierf aan de ruit,
het leven in den nacht gestold

geen duivel meer en ook geen tuin,
geen vlieg, geen spinnerag,
in plaats een bloem bevlamde dag,
silhouetteert een boomekruin.

zoo gaat het leven troost'loos uit,
gelyk een flikkerende vlam,
vrouw, liefde en de smart die kwam;
een bitt're pil - dan is het uit.

De Bank

Naast de liefde gegaan en gezondigd,
op een halfrond vergrauwd,
met een donkre vrouw samen een hut gebouwd,
droomen bewaard en met dronken stem verkondigd.

twintig jaren robuust een vriend lief gehad,
zyn huid is glad en zyn neusvleugels sterk;
zyn zangen: nerveuze vlinders in het zwerk;
jaren dool ik al zonder hem in een vreemde stad.

een vrouw is voorby gegaan, onder haar borsten
zwol kleurig een gevaarlyk abces,
ach, het leven gaf my reeds menige les -
liefdeloos lekte ik de brand'rige korsten.

ik droomde dat ik heel nuchter aan de galg hing,
het geurde naar vrouwen, ik proefde een driester,
myn keel neep toe en heel van ver
kwam een blond kind, een meisje, dat tot my ging.

niet vreemd ontwaakte ik; ik ontwaak altyd,
draag lasten op rug, buik en handen,
ik kyk naar de geslepen wolkenranden,
nog ben ik met een kleinigheid verblyd.

de zon, maan en sterren, de boomen, de wind,
man, vrouw en kindren, niemand weet
dezen verschriklyken afgrond: hoeveel leed
een minnaar torst die niet wordt bemind.

de stad is puin en donker, maar 't is goed,
heel goed zoo, nu d'avond dalen gaat,
èn schoon - in befloerste regelmaat
deint het maaswater mee met myn bloed.

over de gryze brug staat een man gebogen,
een kraan op het water spookt naar de lucht,
- wiskunde van yzer, star - en een diepe zucht
van bronst en weemoed is door den nacht gevlogen.

Vyandig is het park in den killen nacht,
maar het donker met donker bevlogen, verzoent.
de bank is hard - eens heeft die donkre vrouw my gezoend
de bank is hard, maar haar lichaam was zacht.

zelfs een zwakke man schaamt zich om te huilen,
de ruime, stille nacht hoort en ziet niets,
van yzer ben ik, myn leeftyd weet ik niet;
schaduwen gaan zich achter schaduwen verschuilen.

melkwit de maasbrug in den morgen,
verlangen in de drukke wereld opgelost,
van veel onhoudbaars ben ik nu verlost;
in het licht blyft de smart meer verborgen.

naar myn dakkamer ga ik, wat brood
kauwen; slapen in een bed vannacht;
een bank is hard, maar voor herinring zachter -
en verschil is er niet voor den dood.

Herinnering aan Spinoza

God is oorzaak dat het licht gaat schynen,
een oude man zyn handen samenvouwt,
God is oorzaak dat de wolken kwynen,
de heuvel als een reuzevleermuis grauwt

en dat ons bloed in sneller stroom gaat vlieten,
wanneer een vrouw haar liefdegeur verspreidt,
wy van de aarde als van wyn genieten
en tot een troostend sterven zyn gewyd.

en dat het leed zich oplost in de dagen,
het prille schip ver aan de kim verdwynt,
de heilge vreugd die eenmaal zal verjagen
de oude wond die hevig schrynt.

het luchtschip, dat met schitterlichte vleugels
den hemel tooit zooals een zeil het meer,
de looden draak, versomberd in de luchten,
zyn massamoord spuwt op de aarde neer.

het kind dat gretig met zyn klamme hand
de hand der moeder als voor altyd drukt,
de dauwdrop aan den groenen waterkant,
een zachte parel die het blad bedrukt.

de menschenkermis die uiteen gaat stuiven,
omdat een beul zyn paskwil goed verricht,
een muzikaal bouquet van witte duiven,
dat het trottoir zoo amoureus verlicht.

een ridder uit den tyd der heldensagen,
een grootsch statue zyn ingehouden paard,
jonkvrouwen die op man en valk jagen,
de patriarch lispelend in zyn baard.

Parys, Berlyn, de slanke minnaressen,
maanschynkleed bedekt het sluwe naakt,
de macht der bruten en de dienaressen,
en in een slop versleten vrouw ontwaakt.

de pyn der zielen en de dracht der vrouwen,
de fin de siècle en de Markensteeg,
de goedgezinden die daaglyks trouwen
en Heine die zoo laat zyn liefde kreeg.

de stryd der menschen en de stryd der dieren,
de dynamiek van myn gepoft fornuis,
de majestueuze vlucht der Condorgieren,
het licht des doods waar eeuwge vrede ruischt.

de gryze ziener die vermoeid zyn handen
laat rusten op den spiegel van het niets,
ontvallen zyn hem alle aardsche banden,
hy glimlacht jong om wat niemand ziet.

een dartle clown schudt met zyn rinkelbellen,
en een hetaere foxtrott naar haar graf,
een heer gaat langzaam-aan zyn slaaf ontvellen
een pauwenstaart minacht een kippenstaf.

het duinlicht zweeft naar der zeeën stilte,
de dunne golfjes murm'len als een beek,
een man, gevouwen in het kleed der kilte,
omdat hy voor een aalmoes van de liefde week.

en met gebogen hoofd en zeer aandachtig,
omgeven door een donker, eenzaam kleed,
- de fyngebogen neus, het voorhoofd krachtig -
een man slypt brillen alsof hy 't biddend deed.

de glazen glimmen als kristallen
waarin hy rustig en langdurig tuurt;
is toen de zwaarte van hem afgevallen,
wist hy den mensch tot hooger loon verhuurd ?

God is de oorzaak dat wy hem weer vonden
temidden van een klaterend geweld,
de vrede is ons vóór den stryd gezonden,
dat heeft hy ons met groote schroom verteld.

Genade

Laat het nu goed zyn, menschen, gy en ik;
de milde schemer en 't geneur van vrouwen,
een cello gaat zyn bronzen toon ontvouwen,
de gryze ruimte' omspant het oogenblik.

besefloos gaan myn handen langzaam open,
en langs myn ruit gedempt een zachte wind,
de mensch leeft eenzaam tusschen g'loof en hopen;
ik ben zeer oud en een verlangend kind.

wat onbestemd in 't wezen ligt besloten,
trilt als een herfstdraad op het dompig land,
O, God, hoe naakt en zielloos bleef myn hand -
liefde en smart zyn eeuwige genooten.

het wezen kleurt en op myn ruit gaat leven
een mozaiek figuur en lynen van een vrouw,
de lichte wind en cellostem begeven -
het spel van dood en droomen is het, dat ik schouw.

gaat de genade ook voor my niet sterven,
als hart en hand zoo zeer ontredderd zyn ?
mag ik weer zingen van het aardsch bederven,
lente en liefde proeven uit den wyn ?

zullen weer kleuren leven, klanken geuren,
de dood nog ryker dan de liefde zyn ?
vindt de vermoeidheid nog een oud refrein,
waar passie stormt door stukgetrapte deuren ?

ik moet my heffen naar het straatgebeuren,
weer is het avond, weer het lichaam bang,
het snelle leven duurt voor menschen lang
die leven van den dood, krank van aardsche geuren.

het avondhuis aan d'overkant: het licht
schynt zwak en zeer beschroomd naar buiten,
menschen met hun nooden achter de ruiten -
zoo poover wordt ik dat ik dicht.

Achtergrond

Doornageld en verschrompeld wezen
tot aan den einder uitgestrekt,
nog kan ik uit de sterren lezen
wat deze daad heeft opgewekt.

geen marteling kan meer genezen
de roos die bloeit, de drank die wekt,
aan alle stranden is verrezen
het goud dat uit zyn wonden lekt.

verruk'lyk spel van aardsche machten
waarachter het heelal bestuurt,
de droeve monnikspy der nachten,
den wereldkreet die eeuwig duurt,

de geur der haren en de zachte
borsten waaruit het kind zyn nectar puurt.

Eerste Droom.

De rozen lagen op het strand
en kleine vingers grepen,
toen heeft God een zilvren rand
om een wolk geslepen.

een gladde spiegeling de zee;
uit zon en schuim geboren,
het lichaam van Aphroditè,
bloemgeurig uitverkoren.

het kind sloop naar de duinen toe
en ging er achtloos slapen,
eerst zag het door zyn wimpers hoe
een God haar kwam beslapen.

ontwaakt, wist het onmidd'lyk weer
dit spel in 't roderooze
en zeer vertoederd zag het neer
op der Goden minnekoozen.

toen het groot was en 't dwaalde
langs de teere lyn der zee,
wist zy dat haar achterhaalde
de God, de rozen en Aphroditè !